

# Arbete med närstående

## – lokal instruktion

---

|                                               |                |                          |
|-----------------------------------------------|----------------|--------------------------|
| <b>Dokumentnamn</b>                           | <b>Reg.nr.</b> | <b>Gäller fr.o.m.</b>    |
| Arbete med närstående – lokal instruktion     | -              | 2013-12-18               |
| <b>Upprättare</b>                             | <b>Godkänd</b> | <b>Första dokumentet</b> |
| Christina Scheffel Birath, Elisabeth Petersén | Johan Franck   |                          |

## INNEHÅLLSFÖRTECKNING

|                                                                                |           |
|--------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>1. BAKGRUND .....</b>                                                       | <b>3</b>  |
| <b>2. NÄRSTÅENDE.....</b>                                                      | <b>3</b>  |
| <b>3. MINDERÅRIGA NÄRSTÅENDE .....</b>                                         | <b>4</b>  |
| 3.1 SOCIALTJÄNSTLAGEN – OROSANMÄLAN .....                                      | 4         |
| 3.2 INFORMATION, RÅD OCH STÖD TILL NÄRSTÅENDE MINDERÅRIG (HSL 2G§) .....       | 5         |
| 3.3 KOMPETENSSÄKRING.....                                                      | 5         |
| <b>4. RUTINER AVSEENDE MINDERÅRIGA NÄRSTÅENDE .....</b>                        | <b>6</b>  |
| <i>Anmälan om misstanke att ett barn far illa (enl. SoL 14 kap 1§) .....</i>   | <i>6</i>  |
| <i>Att ta upp frågor om föräldraskap.....</i>                                  | <i>8</i>  |
| <i>Att ge information, råd och stöd till minderåriga närstående barn .....</i> | <i>9</i>  |
| <b>5. REFERENSER.....</b>                                                      | <b>10</b> |

|                                                                    |                                |                                     |
|--------------------------------------------------------------------|--------------------------------|-------------------------------------|
| <b>Dokumentnamn</b><br>Arbete med närstående – lokal instruktion   | <b>Reg.nr.</b><br>-            | <b>Gäller fr.o.m.</b><br>2013-12-18 |
| <b>Upprättare</b><br>Christina Scheffel Birath, Elisabeth Petersén | <b>Godkänd</b><br>Johan Franck | <b>Första dokumentet</b>            |

## 1. BAKGRUND

Närstående till personer med missbruk/beroende är en grupp som sällan uppmärksammas inom hälso- och sjukvården. Att vara närstående innebär en ökad risk för ohälsa. Barn som växer upp i missbruksmiljöer har en ökad risk att utsättas för fysiska och sexuella övergrepp, utveckla egna missbruksproblem, eller försummas såväl fysiskt som psykiskt (Reinaldo & Pillon, 2008). Omvårdnadsforskning har visat att närstående även kan utgöra en resurs för personer med missbruk/beroende och som är i behandling för sina problem. Dalberg och Segesten (2010) påtalar att det är av stort värde att låta närstående vara en del av det patientfokuserade vårdandet då detta bidrar till att inkludera fler perspektiv i omvårdnaden. De menar vidare att samspel med närstående kan vara avgörande för patientens framtida möjligheter att återvinna och bevara en god hälsa och välbefinnande (ibid).

Gruppen närstående kan delas in i två undergrupper, vuxna närstående och minderåriga närstående. Den aktuella instruktionen kommer i nuläget enbart att belysa minderåriga närstående. Avseende den minderåriga närstående finns tvingande lagtext att uppmärksamma.

Syftet med denna instruktion är därför att underlätta för mottagningar att uppmärksamma minderåriga närstående avseende anmälan av misstanke om att minderårigt barn far illa eller riskerar att fara illa (14 kap 1§, SoL) samt hälso- och sjukvårdens skyldighet att beakta minderåriga närstående barns behov av information, råd eller stöd avseende den vuxnes sjukdom (2g§, HSL och 6 kap 5§, PSL).

## 2. NÄRSTÅENDE

Närstående behöver inte bara vara de närmaste anhöriga enligt Bergh (2002) utan närstående kan även vara till exempel grannar och vänner eller arbetskamrater som har en nära relation till den som är sjuk. Socialstyrelsen (2007) menar att det är viktigt att identifiera de personer och det sociala stöd som kan finnas i patientens omgivning. Detta för att de skall kunna vara ett stöd för patienten i rehabiliteringen.

Genom en dialog med experter, det vill säga sjukvårdspersonal, kan enligt Klang och Söderkvist (2007) både patienten och dess närstående få ökad kunskap och tilltro till sin egen förmåga vilket i sin tur är avgörande för att de skall kunna få en känsla av egenkontroll och av trygghet.

Genom att involvera närstående i vården finns möjligheter att öka välbefinnandet för såväl patienten som de närstående. Närstående kan bjudas in av patienten i överenskommelse med behandlaren när de tillsammans bedömer att det kan vara positivt för patienten och dennes livssituation. Utöver att delta i vissa samtal på patientens mottagning kan de närstående erbjudas anhörigkurser. Alla samtal där närstående deltar ska dokumenteras i TakeCare under rubrik som rör familj/anhöriga/närstående.

| Dokumentnamn                                  | Reg.nr.      | Gäller fr.o.m.    |
|-----------------------------------------------|--------------|-------------------|
| Arbete med närstående – lokal instruktion     | -            | 2013-12-18        |
| Upprättare                                    | Godkänd      | Första dokumentet |
| Christina Scheffel Birath, Elisabeth Petersén | Johan Franck |                   |

### 3. MINDERÅRIGA NÄRSTÅENDE

Med minderåriga menas barn under 18 år. Med närstående avses bland annat patienters biologiska barn, oavsett om patienten lever tillsammans med barnet eller inte. I gruppen minderåriga närstående ingår även annans minderåriga barn som patienten varaktigt sammanbor med. Tidiga insatser för minderåriga är avgörande för att motverka en negativ utveckling hos barnet.

För minderåriga närstående finns Socialtjänstlagen (14 kap 1§, SoL) som reglerar skyldigheten att genast anmäla till socialnämnden om man i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. I Hälso- och sjukvårdslagen (HSL 2g§) regleras skyldigheten att ge barn information, råd och stöd vid behov. I Patientsäkerhetslagen (6 kap 5§, PSL) har en likalydande bestämmelse införts.

#### 3.1 Socialtjänstlagen – Orosanmälan

SoL 14 kap 1§ slår fast att alla anställda inom hälso- och sjukvården är skyldiga att genast anmäla till socialtjänsten om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. Det är sedan socialtjänsten som gör bedömningen av barnets situation. En anställd som låter bli att anmäla enligt 14 kap 1§ SoL kan dömas till tjänstefel enligt 20 kap 1§ brottsbalken, BrB. En anmälan får inte göras anonymt.

Hälso- och sjukvården är skyldig att skyndsamt medverka i socialtjänstens utredning genom att förse dem med den information de behöver ha, men får inte lämna ut en fullständig journal utan patientens samtycke. I fråga om utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av 10 kap 12-14 §§ i OSL (Offentlighets- och sekretesslag).

#### Exempel

Att avgöra om minderåriga far illa eller riskerar att fara illa kan vara svårt. Socialstyrelsen exemplifierar: "Det kan till exempel avse barn och ungdomar som i hemmet utsätts för fysiskt eller psykiskt våld, sexuella övergrepp, kränkningar, fysisk eller psykisk försummelse eller som har allvarliga relationsproblem i förhållande till sin familj." (Socialstyrelsen, 2013).

I gruppen barn som far illa eller riskerar att fara illa ingår vidare "barn och ungdomar som far illa på grund av sitt eget beteende, exempelvis på grund av missbruk, kriminalitet och annat självdestruktivt beteende eller som utsätts för hot, våld eller andra övergrepp från jämnåriga. Barn med stora problem i skolsituationen föranledda av en social problematik kan också anses ingå i målgruppen." (ibid).

Socialstyrelsen påpekar att det inte behövs några tydliga tecken eller bevis för att göra en anmälan till socialtjänsten. Observera att det i lagen även står barn som "riskerar att fara illa" samt att närstående med missbruk även kan innebära syskon med missbruk.

| Dokumentnamn                                  | Reg.nr.      | Gäller fr.o.m.    |
|-----------------------------------------------|--------------|-------------------|
| Arbete med närstående – lokal instruktion     | -            | 2013-12-18        |
| Upprättare                                    | Godkänd      | Första dokumentet |
| Christina Scheffel Birath, Elisabeth Petersén | Johan Franck |                   |

### 3.2 Information, råd och stöd till närstående minderårig (HSL 2g§)

2010 infördes ett tillägg i Hälso- och sjukvårdslagen som säger att hälso- och sjukvården särskilt ska beakta ett barns behov av information, råd och stöd om barnets förälder eller någon annan vuxen som barnet varaktigt bor tillsammans med är missbrukare av alkohol eller annat beroendeframkallande medel. Samma lydelse finns även i Patientsäkerhetslagen (6 kap 5§).

Lagen bygger på att Sverige ratificerat FN:s konvention om barns rättigheter, den så kallade Barnkonventionen (Hodgkin & Newell, 2007). Sveriges regering har även fastslagit sju långsiktiga mål för politiken inom områden alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor varav två berör barn. Dessa mål beskriver att barn ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol och droger samt att antalet barn och unga som debuterar tidigt med alkohol och droger ska minska.

Inom hälso- och sjukvården finns idag ett flertal metoder som förespråkas för samtal med föräldrar om föräldraskap och med barn som närstående. En metod för föräldrastöd som används i Sverige och som är utvecklad för föräldrar med problem med missbruk/beroende är *Föra barnen på tal* (Nationellt Kompetenscentrum för Anhöriga, 2013). Syftet med *Föra barnen på tal* är att stödja barnets utveckling och stärka föräldraskapet. Under 3 – 4 samtal kartläggs barnets styrkor och sårbarheter i en dialog mellan föräldrar och behandlaren. Behandlaren behöver inte ha en psykoterapeututbildning för att utföra metoden, specifik utbildning i metoden finns.

### 3.3 Kompetenssäkring

I regeringens *Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige* (Sveriges riksdag, 2010) betonas betydelsen av kompetens inom området och att utbildning om barns utveckling, behov och rättigheter ingår i yrkesutbildningar för berörda professioner. Vårdgivaren ansvarar för att erbjuda berörda yrkesgrupper kontinuerlig och lämplig kompetensutveckling.

För Beroendecentrum Stockholm innebär detta att chefsjuksköterska ser till att personal har kunskap om och tillgång till aktuella rutiner avseende minderåriga närstående. Barnombud för mottagningen/enheten tillhandahåller uppdaterad information om lagstiftning, dokumentation och aktuella fördjupningsutbildningar.

| Dokumentnamn                                  | Reg.nr.      | Gäller fr.o.m.    |
|-----------------------------------------------|--------------|-------------------|
| Arbete med närstående – lokal instruktion     | -            | 2013-12-18        |
| Upprättare                                    | Godkänd      | Första dokumentet |
| Christina Scheffel Birath, Elisabeth Petersén | Johan Franck |                   |

## 4. Rutiner avseende minderåriga närstående

| <b>Anmälan om misstanke att ett barn far illa (enl. SoL 14 kap 1§)</b> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Syfte</b>                                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Erbjudna möjlighet till tidiga insatser i syfte att motverka en negativ utveckling för barnet</li> <li>✓ Skydda minderåriga barn och ge dem möjlighet till det stöd de behöver.</li> <li>✓ Att fullgöra 14 kap. 1§ SOL.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                     |
| <b>Målgrupp</b>                                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Samtliga minderåriga barn till patienter eller barn som varaktigt lever tillsammans med patient som inte är dess förälder.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| <b>Vad</b>                                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Barn som lever i missbruksmiljöer riskerar att påverkas negativt av detta bland annat genom att utsättas för omsorgssvikt, våld eller övergrepp.</li> <li>✓ Även svårbedömda eller obestyrkta uppgifter ska anmälas om de tyder på att ett barn kan behöva stöd eller hjälp från socialtjänstens sida.</li> <li>✓ Det ankommer därefter på socialtjänsten att utreda ärendet och ta ställning till vilka åtgärder som lämpligen bör vidtas.</li> </ul> |
| <b>När</b>                                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ En anmälan ska ske <i>genast</i> vid misstanke om att barn far illa eller riskerar att fara illa.</li> <li>✓ Man är skyldig att anmäla även under en pågående utredning om man får kännedom om eller misstänker att förhållandena för barnet förändras.</li> </ul>                                                                                                                                                                                     |
| <b>Hur</b>                                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Anmälan bör ske skriftligt. Blankett för skriftlig anmälan finns i TakeCare. Fyll i blanketten så fullständigt som du kan utifrån vikten av att uppmärksamma förekomst av minderåriga närstående.</li> <li>✓ Aktuella uppgifter om förvaltning eller person som anmälan ställs till skall finnas i lokal rutin.</li> </ul>                                                                                                                             |
| <b>Vem utför</b>                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ All personal.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| <b>Vem ansvarar</b>                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Det är alltid den som känner till omständigheterna som har ett personligt ansvar för att en anmälan görs.</li> <li>✓ Den som underlåter att anmäla kan dömas för tjänstefel.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                |
| <b>Dokumentation</b>                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Anmälan bör göras skriftligt till socialtjänsten men kan i en akut situation göras muntligt som sedan följs upp skriftligt.</li> <li>✓ Anmälan ska även dokumenteras i TakeCare under beslutad rubrik. Dokumentera även som en journalanteckning.</li> <li>✓ Dokumentera även i TakeCare om anmälan görs av samlokaliserad socialtjänst.</li> </ul>                                                                                                    |

**Dokumentnamn**  
Arbete med närstående – lokal instruktion

**Reg.nr.**  
-

**Gäller fr.o.m.**  
2013-12-18

**Upprättare**  
Christina Scheffel Birath, Elisabeth Petersén

**Godkänd**  
Johan Franck

**Första dokumentet**

|                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|---------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Samverkan</b>    | <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ BCS är skyldiga att skyndsamt medverka i socialtjänstens utredning genom att förse dem med den information de behöver ha, men får inte lämna ut en fullständig journal utan patientens samtycke.</li> <li>✓ Socialnämnden får informera den som har gjort anmälan om att utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår.</li> <li>✓ Möjlighet till konsultation finns från socialtjänsten utan att barnets identitet röjs. Rekommenderas om det råder osäkerhet om huruvida förhållandena kring barnet är sådana att en anmälan ska göras.</li> </ul> |
| <b>Stöddokument</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Barn som far illa eller riskerar att fara illa – en vägledning för hälso- och sjukvården samt tandvården gällande anmälningsskyldighet och ansvar, ISBN 978-91-7555-095-4 (Socialstyrelsen, 2013).</li> <li>✓ Stockholms läns landstings kunskapsunderlag: Barn som anhöriga som kan laddas ned från <a href="http://www.folkhalsoguiden.se/barnsomarnarstaende">http://www.folkhalsoguiden.se/barnsomarnarstaende</a> (Stockholms läns landsting, 2013)</li> </ul>                                                                                              |

| <b>Att ta upp frågor om föräldraskap</b> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Syfte</b>                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Att beakta minderåriga närstående barns behov av information, råd och stöd.</li> <li>✓ Att uppfylla HSL 2g§ och PSL 6 kap 5§</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| <b>Målgrupp</b>                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Samtliga patienter som har minderåriga barn eller som varaktigt lever tillsammans med annans minderåriga barn.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| <b>Vad</b>                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Att kunskaper och insikter om hur barn påverkas av missbruk i familjen ska leda till positiva förändringar i familjen avseende <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Barns behov av adekvat stöd och skydd från förälder</li> <li>✓ Information om barns situation i familjen och eventuella behov av stöd och skydd från samhället</li> <li>✓ Minskat/kontrollerat intag av droger för patienten</li> </ul> </li> </ul> |
| <b>När</b>                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ I inledningen av en behandlingskontakt och kontinuerligt vid behov.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| <b>Vem utför</b>                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ All personal som i sitt arbete har behandlingskontakt.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| <b>Vem ansvarar</b>                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ All behandlande personal.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| <b>Dokumentation</b>                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Dokumenteras i TakeCare under beslutad rubrik.</li> <li>✓ KVÅ DU055 (samtal)</li> <li>✓ KVÅ DU056 (manualbaserad intervention)</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| <b>Stöddokument</b>                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Föräldraskap och missbruk – att ta upp frågor om föräldraskap i missbruks- och beroendevården, ISBN 978-91-86885-84-7 (Socialstyrelsen, 2012).</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                   |

**Dokumentnamn**  
Arbete med närstående – lokal instruktion

**Reg.nr.**  
-

**Gäller fr.o.m.**  
2013-12-18

**Upprättare**  
Christina Scheffel Birath, Elisabeth Petersén

**Godkänd**  
Johan Franck

**Första dokumentet**



| <b>Att ge information, råd och stöd till minderåriga närstående barn</b> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|--------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Syfte</b>                                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Erbjuda möjlighet till tidiga insatser i syfte att motverka en negativ utveckling för barnet</li> <li>✓ Att beakta minderåriga närstående barns behov av information, råd och stöd.</li> <li>✓ Att uppfylla HSL 2g§ och PSL 6 kap 5§.</li> </ul>                                                                                                                                                            |
| <b>Målgrupp</b>                                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Samtliga berörda minderåriga barn som har förälder som är patient eller som varaktigt lever tillsammans med annan vuxen person som är patient vid BCS.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                           |
| <b>Vad</b>                                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Att informera minderåriga barn om förälders sjukdom och frågor, behov av råd och stöd som barnet har i anslutning till detta.</li> <li>✓ Information, råd och stöd anpassas till barnets ålder och förmåga att förstå.</li> </ul>                                                                                                                                                                           |
| <b>När</b>                                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Barnets bästa ska ha företräde vid bedömning om vilken information som ska lämnas. Det kan innebära att information ska ske först efter viss tid eller i vissa fall inte lämnas.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                 |
| <b>Vem utför</b>                                                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ I enlighet med beslutad lokal rutin.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| <b>Vem ansvarar</b>                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Patientens ansvariga behandlare.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| <b>Dokumentation</b>                                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Att barn erbjudits eller givits information, råd eller stöd dokumenteras i den anhöriges journal.</li> <li>✓ I samtal med barn kan uppgifter framkomma som behöver sekretessbeläggas i förhållande till vårdnadshavaren, om det kan antas att den minderårige lider betydande men om uppgiften röjs för vårdnadshavaren. För stöd om detta kontaktas landstingets jurister.</li> <li>✓ KVÅ DU057</li> </ul> |
| <b>Stöddokument</b>                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Socialstyrelsens meddelandeblad nr 4/2010 (Socialstyrelsen 2010a)</li> <li>✓ Socialstyrelsens meddelandeblad nr 7/2010 (Socialstyrelsen 2010b)</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                   |

**Dokumentnamn**  
Arbete med närstående – lokal instruktion

**Reg.nr.**  
-

**Gäller fr.o.m.**  
2013-12-18

**Upprättare**  
Christina Scheffel Birath, Elisabeth Petersén

**Godkänd**  
Johan Franck

**Första dokumentet**

## 5. REFERENSER

- Bergh, M. (2002). *Medvetenhet om bemötande : en studie om sjuksköterskans pedagogiska funktion och kompetens i närståendeundervisning*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- BRB. *Brottsbalk*, SFS 1962:700
- Dahlberg, K., & Segesten, K. (2010). *Hälsa och vårdande: i teori och praxis*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Hodgkin, R., & Newell, P. (2007). *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child*. United Nations: © United Nations Children's Fund.
- HSL. *Hälso- och sjukvårdslag*, SFS 1982:763
- Klang, M., & Söderqvist, M. (2007). Kommunikation : samtal och bemötande i vården. In B. Fossum (Ed.), *Information - undervisning - lärande* (1. uppl. ed., pp. 445, 442 s.). Lund: Studentlitteratur.
- Nationellt Kompetenscentrum för Anhöriga. (2013). Metoder för stöd - Föra barnen på tal. <http://www.anhoriga.se/anhorigomraden/barn-som-anhoriga/metoder-for-stod/fora-barnen-pa-tal/> Retrieved 2013-11-20, 2013.
- OSL. *Offentlighets- och sekretesslag*, SFS 2009:400.
- PSL. *Patientsäkerhetslag*, SFS 2010:659
- Reinaldo, A. M., & Pillon, S. C. (2008). Alcohol effects on family relations: a case study. [Case Reports Research Support, Non-U.S. Gov't]. *Rev Lat Am Enfermagem*, 16 Spec No, 529-534.
- Socialstyrelsen. (2007). *Nationella riktlinjer för missbruks- och beroendevård. Vägledning för socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens verksamhet för personer med missbruks- och beroendeproblem*. Lindesberg: Bergslagens Grafiska AB.
- Socialstyrelsen. (2010a). *Hälso- och sjukvårdens ansvar för information, råd och stöd till vissa barn under 18 år*. Meddelandeblad 4/2010.
- Socialstyrelsen. (2010b). *Barn under 18 år som söker hälso- och sjukvård*. Meddelandeblad 7/2010.
- Socialstyrelsen. (2012). *Föräldraskap och missbruk: att ta upp frågor om föräldraskap i missbruks- och beroendevården*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen. (2013). *Barn som far illa eller riskerar att fara illa - En vägledning för hälso- och sjukvården samt tandvården gällande anmälningsskyldighet och ansvar*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- SoL. *Socialtjänstlag*, SFS 2001:453
- Stockholms läns landsting. (2013). Kunskapsunderlag - Barn som anhöriga. <http://www.folkhalsoguiden.se/barnsomarnarstaende> Retrieved 2013-11-20, 2013
- Sveriges riksdag. (2010). *Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige*. <http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Utskottens-dokument/Betankanden/Arenden/201011/SoU3/>.

| Dokumentnamn                                  | Reg.nr.      | Gäller fr.o.m.    |
|-----------------------------------------------|--------------|-------------------|
| Arbete med närstående – lokal instruktion     | -            | 2013-12-18        |
| Upprättare                                    | Godkänd      | Första dokumentet |
| Christina Scheffel Birath, Elisabeth Petersén | Johan Franck |                   |